

Tiedokas

Opistolaisyhdistyksen sääntömääräinen syyskokous

keskiviikkona 26.11.2025 Opistotalossa, Kaskenkatu 5

klo 18.00 kahvit Café Dominicissa

klo 18.30 opistolaisyhdistyksen syyskokous

- yhdistyksen toimihenkilöiden valinnat, vuoden 2026 talousarvio
ja toimintasuunnitelma sekä muut sääntömääräiset asiat
- esitykset opiston opinto-ohjelmaan

Voit myös esittää toiveita ja palautetta opistolaisyhdistykselle.

Tarjoilun vuoksi pyydämme ilmoittautumaan kokoukseen viimeistään 22.11.2025:
tto.jasenasiat @ gmail.com

Jäsenkortti mukaan.

Ellet vielä ole jäsen, voit liittyä ennen kokousta opiston toimistossa.

Tervetuloa!

Turun työväenopiston opiskelijat ry. / Johtokunta

Ruukinpatruuna Joseph Bremerin hauta Karkkilan kirkkomaalla. Juttu sivulla 17. Kuva Pirjo Haapala.

TIEDOKAS

Tiedokas 115 Syksy 2025 Sisältö

- 2 Opistolaisyhdistyksen sääntömääräinen syyskokous
- 4 Arbetarinstitutet – en social knutpunkt i ett allt mer digitalt samhälle, Cecilia Hindersson, Rektor, Åbo Arbis
- 5 Kuulumisia työväenopistolta, Sanna Orusmaa, rehtori
- 5 Puheenjohtajan palsta, Pirjo Haapala
- 6 Lumoava Palatsi, Pirjo Haapala
- 7 In memoriam
- 8 Tiedonjyviä Tammiseminaarista, Paula Hakala
- 10 Elävät nuket, Iidan luova nukkepaja kutsuu, Marianne Klemelä
- 13 Runokurssilaisilta
- 14 Kohti Maakallaa, Pirjo Haapala
- 17 Karkkila kutsui ja kookutti, Paula Hakala
- 19 Västäräkkejä autossa, Reijo Nurmela

Julkaisija
TURUN TYÖVÄENOPISTON
OPISKELIJAT ry.
TIEDOTUSTOIMIKUNTA

Toimitus:
Markku Luoto (puheenjohtaja)
Seija Luoto (sihteeri)
Reijo Nurmela (toimitussihteeri, taitto)
Pirjo Haapala
Marianne Klemelä
Paula Hakala

TIEDOKKAAN seuraava numero
ilmestyy helmi- maaliskuussa 2026
Lehteen tarkoitettu aineisto
toimitettava toimitukselle
10. tammikuuta mennessä.

Toimituksen osoite:
TURUN TYÖVÄENOPISTON
OPISKELIJAT ry.
TIEDOTUSTOIMIKUNTA
Kaskenkatu 5. 20700 Turku
sähköposti: tiedokas@gmail.com

Työväenopiston Internet-kotisivu:
www.turuntyoenaenopisto.fi

Painopaikka:
Painotalo Painola T. Nieminen Oy
Piispanristi

Kansikuvassa:
Marionetti jutusta Elävät nuket, Iidan
luova nukkepaja kutsuu.
Kuva Reijo Nurmela

TIEDOKAS

115 Syksy 2025

Arbetarinstitutet – en social knutpunkt i ett allt mer digitalt samhälle

Vi lever i en tid då mycket av vår vardag sker på nätet. Vi handlar med några klick, kommunicerar genom skärmar och söker samhörighet i sociala medier. Ändå hör vi oftare än någonsin människor säga att de känner sig ensamma. Aldrig har vi haft fler sätt att nå varandra – men ändå färre platser där vi faktiskt möts.

Här i Åbo har vi haft lyckan att i hela 116 år ha ett svenskspråkigt arbetarinstitut. Sedan starten 1908 har Arbis varit en plats där människor samlas för att lära, utvecklas och mötas över språk- och generationsgränser. Namnet må vittna om en annan tid, men uppdraget – att höja kunskapsnivån och stärka gemenskapen – är lika aktuellt i dag som då.

Förra året slogs alla tiders deltagarrekord. Aldrig tidigare har så många människor deltagit i vår verksamhet, och kölistorna talar sitt tydliga språk: behovet är stort. Som ny rektor för Åbo Arbis har jag fått se den kraft som finns i våra klassrum och verkstäder – och hur mycket dessa möten betyder för människor.

Under året har det samtidigt förts diskussioner, både på politisk nivå och bland tjänstemän, om huruvida det ska finnas ett svenskspråkigt arbetarinstitut i Åbo. För stunden är den frågan lagd på is, men vi vet att den kan komma upp igen. I samband med stadens omstrukturerings har fokus nu legat på var instituten ska placeras, och för tillfället hör vi till sektorenheten Barn och unga – en naturlig hemvist med tanke på vår nära koppling till skolorna.

Vi hade också äran att ta emot undervisningsminister Adlercreutz, som ville höra mer om vårt arbete och de utmaningar vi möter. Hans besök påminde oss om

att det vi gör är viktigt – inte bara för deltagarna här och nu, utan för hela samhällets framtid.

Det är glädjande att se att Åbo, trots de diskussioner som förts om institutens framtid, nu ger sina båda arbetarinstitut möjlighet att blomstra och fortsätta ge medborgarna service på båda modersmålen. Dessutom finns chansen att “språkbada” i varandras verksamheter – något som berikar både deltagarna och staden som helhet.

När man ser tillbaka på historien är det tydligt att Arbetarinstitutet alltid varit en plats för lärande och möten. Och i dagens samhälle, där vi riskerar att förlora de fysiska kontakterna, är vår roll kanske viktigare än någonsin.

Tack till alla som varit en del av Arbis under året – lärare, deltagare, samarbetspartners och personal. Ni visar varje dag att gemenskap inte kan ersättas av en skärm.

Vi ses i höst – och då på riktigt.

Cecilia Hindersson
Rektor, Åbo Arbis

Arbis – tärkeä kohtaamispaikka digitaalisessa ajassa

Nyky-yhteiskunnassa suuri osa arjestamme tapahtuu verkossa – ostamme, keskustelemme ja haemme yhteisöllisyyttä somen kautta. Silti moni kokee yksinäisyyttä enemmän kuin koskaan. Tämän vuoksi matalan kynnyksen paikat, kuten Turun ruotsinkielinen työväenopisto, ovat entistä tärkeämpiä.

Viime vuonna osallistujamäärät rikkoivat kaikki ennätykset, ja tarve uusille kursseille ja kohtaamisille on suuri. On hienoa, että Turku antaa molempien työväenopistojen kukoistaa ja tarjoaa asukkaille palvelua kahdella kielellä. Lisäksi opistot mahdollistavat kielikylvyn toistensa toiminnassa – tämä rikastuttaa sekä osallistujia että koko kaupunkia.

Opetusministeri Adlercreutzin vierailu muistutti, että työmme on tärkeää – ei vain osallistujille tässä ja nyt, vaan koko yhteiskunnan tulevaisuudelle. Yhdessä voimme varmistaa, että Turun suomenkielinen sekä ruotsinkielinen työväenopisto pysyvät elinvoimaisina paikkoina, joissa ihmiset kohtaavat, oppivat ja löytävät yhteyden – kasvokkain.

Kuulumisia työväenopistolta

Viime vuosi oli vauhdikas, kuten on tässä kyllä vauhtia riittänyt jo useamman vuoden peräkkäin. Oli ilmassa yhtä ja toista, paljon hyvää, mutta myös vähän huolestuttaviakin asioita. Opetus sujui edelleen mallikkaasti, uusia ulottuvuuksia saatiin useisiin aineisiin, opiskelijamäärät kasvoivat ja budjetti piti. Vuosi oli todella hyvä ja kiitos siitä kuuluu teille kaikille, opettajille, henkilökunnalle, kuin joka ikiselle kurssilaisellekin! Yhdessä teimme loistavan lukuvuoden!

Syksyllä saimme vakituisten opettajien joukkoon kaksi uutta tulokasta Marina Kolomaisen ja Milla Lastusaaren, he tarttuivatkin ripeästi toimeen, olivathan kummatkin olleet opistolla jo useita vuosia tuntiopettajan työssä.

Syksyllä pääsimme uuteen remontoituun juhlasaliin eli Usko Puustisen saliin, ihastelemaan uutta sisustusta ja nykyaikaista korkeatasoista valo- ja ääniteknikkaa. Nyt sali on saanut uudelleen sille kuuluvan loistonsa takaisin!

Puheenjohtajan palsta

Yhdistyksen kesä on ollut aktiivista. Kulttuuri- ja retkeilytoimikunnan järjesti kesäkuukausina yli 20 tapahtumaa: oli matkailua lähelle ja kauas. Elokuun puolella välissä tutustuimme Ahvenanmaalta käsin Kobba Klintariin (olemme olleet saarella ennenkin) ja nyt ensimmäistä kertaa majakkasaareen nimeltä Lågskär, joka sijaistee avomerellä, n.20 km Maarianhaminasta etelään.

Alkukesän kylmyyden jälkeen saimme heinäkuuksi sään, joka oli kuin lohikäärmeen henkäys. Jatkuva helle uuvutti, mutta siltikin yhdistyksen järjestämiin kesätapahtumiin osallistuminen oli ahkeraa. Huoma-

Vuoden 2025 aloitti meillä näyttävästi kaksipäiväinen Tammiseminaari, johon kokoontui Kansalaisopistojen liiton johdolla Suomen opistojen rehtorit ja muu henkilökunta. Kevät jatkui ideoimalla uusia opetusaloja, saatiin entistä ehompi tarjonta tulevalle lukuvuodelle. Tärkeään tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyöhön panostettiin selvittämällä nykytilanne opistolla ja kouluttamalla henkilökuntaa.

Viime lukuvuoden Turun kaupungin sisällä puhalsivat muutosten tuulet ja selvityksiä tehtiin toiminnastamme. Tarjonnasta, kustannuksista ja siitä onko työväenopiston kanssa päällekkäisyyttä muualla kaupungissa. Arbiksen ja Työviksen yhdistämisestäkin oli esillä, mutta lopputuloksena kumpikin opisto jäi omakseen. Toimialaa ei vaihdettu opetuksesta kulttuurin puolelle. Vilskettä riitti selonteoissa.

Työväenopistojen toiminta on elinikäisen oppimisen kivijalka, jokainen voi tulla oppimaan uutta tai päivittää jo vanhentunutta osaamista. Sain juuri tiedon, että mahdolliset leikkaukset valtionosuusrahoitukseen on peruttu ja saamme jatkaa samalla resurssilla!

Nyt polkaistaan syksy käyntiin, hymyssä suin!

Nähdään opistolla ☺ !

Sanna Orusmaa, rehtori

simme, että kuumuutta ei ajatellut, kun mielen täytti kiinnostavat kohteet. Kemiönsaarella tutustuimme Vestlaxin marmoriin, Majatalo Kansakouluun ja Kulttuuritalo Kubuun. Salon seudun matkailun kohteina oli Meritalo, Trömperin kievari, Perniön Museo ja Wiurilan kesä. Köyliö tuli tutuksi monelta kantilta: Taidenäyttely vanhassa meijerissä, ruokailu Yttilän Museokoulussa, Lallin patsaan tuntumassa Räisälä museo ja illan päätteeksi lämminhenkinen teatterikappale Tuiskulan kesäteatterissa.

Nyt on aika tapaamisiin Kaskenkadulla. Toivottavasti olet löytänyt mielekkään kurssin, kenties jopa jonkun aivan uuden, tuntemattoman alan... vaikka Maa-ilmakaikkeuden historia tai Miksi mielesi erehtyy?

Itse erehdyin harkiten liikunnan pariin: pistän tansiksi.

Keveää askelta syyslukukauteen,

Pirjo Haapala

Kuva Päivi Korkee

Kuva Pirjo Haapala

Kuva Pirjo Haapala

Lumoava palatsi

Tampereella käydessäni olen ihastellut taloa, jonka historia selvisi, kun järjestin sinne tutustumiskäynnin. Google Mapsin avulla selvitin ensin mikä rakennus on; Finlaysonin Pikkupalatsi. Otin yhteyttä nykyiseen omistajaan ja kuulin että rakennus on myynnissä ja että jos talossa haluaa vierailla, se olisi tehtävä mitä pikimmin.

Pikkupalatsin ensimmäinen asukas ja rakennuttaja oli Finlaysonin isännöitsijä Christian Bruun (1849–1911). Talo on rakennettu 1897, arkkitehtinä Fredrik Thesleff. Alakerran avarat kaari-ikkunalliset salit ovat liki 5 m korkeat. Ei hassumpi Hämeenpuiston varrella oleva omakotitalo.

Bruunin jälkeen talossa on asunut useita henkilöitä ja ennen nykyisiä omistajia talon vuokralaisena oli Canonin liike. Oppaamme Greta Olkkonen kertoi, että tuohon aikaan kaikki oli valkoista, seiniin oli asennettu lasikuitukankaat, jotka oli maalattu valkoiseksi. Rakenteet, joihin ei ollut onneksi koskettu, oli salien välitilaan tehdyt koristeelliset paneloinnit ja mm. sisällä oleva portaikko ja sen kattomaalaus. Ne on suojeltu asemakaavassa. Nykyiset huonekalut on hankittu sen jälkeen, kun Leila ja Seppo Parhankangas ostivat ja remontoivat talon 2000 luvun alussa. Saleihin on hankittu paljon Iris-tehtaan huonekaluja, koska jo 1800 luvulla Pikkupalatsin sisustusarkkitehtinä oli ollut Louis Sparre. Tai ainakin useissa kirjoissa kerrotaan Iris-tehtaan sisustuskokonaisuu- den tilauksesta, jonka teki tamperelainen Christian Bruun 1898. Palatsin biljardihuoneessa on yhä tallella Sparren luonnosteleva takka ja seinäpaneloinnit.

Avariensalien, upeiden huonekalujen, arvokkaan taiteen (mm. Edelfelt, Elin Danielson-Gambogi) ja mielenkiintoisten tarinoiden jälkeen meidät pysytettiin vielä yllättämään. Menimme palatsin allasosastoon. Siellä oli henkeäsalpaavan upea, taiteilija Tuula Lehtisen suunnittelema koko allashuoneen seiniin levittäytyvä lasimosaiikkityö Leilan puutarha (2005). Lasimosaiikkityön tekemiseen meni liki yksi vuosi, tekijöinä oli Tuula ja kahdeksan assistenttia. Teoksessa on 500 000 lasimosaiikkipalasta ja värisävyjä 138.

Pirjo Haapala

In memoriam

Pirjo Irmeli Viklund

23.1.1944 – 5.1.2025

Pirjo syntyi epävarmana sota-aikana ja sai siksi kas- teen jo Heidekenillä. Hän kasvoi amatööriteatterin kulis- seissa ja teatteri jäikin hänen elämänsä pysy- västi. Näyttelemisen hän aloitti 17-vuotiaana Tar- mon Näyttämöllä ja 1965 alkaen Työväenopiston Opistoteatterissa. Hän toimi myös huvitoimikun- nas- sa, joka järjesti illanviettoja opistolaisille.

Avioliitto näyttelijän kanssa vei Pirjon sitten Ro- va- niemen ja Kouvolan teattereihin, joissa hän työ- kenteli lähinnä tekniikan puolella. Turkuun paluun jälkeen työt alkoivat kesäisin Sappalin- nan Kesä- teatterissa ja talvella Turun Kaupunginteatterissa.

Kesät kuluivat Tenholassa, jossa hän toimi myös kesäkotitoimikunnassa ja emäntänä. Viimeinen työpaikka löytyi Työväenopistolta, jossa hän oli iltavahtimestarina useita vuosia. Pirjo oli myös joi-

takin vuosia opistolaisyhdistyksen johtokunnassa taloudenhoitajana.

Eläkevuosina Ruusukortteli tarjosi aktiiviselle nai- selle runsaasti toimintaa. Viimeiset elinpäivänsä hän vietti Karinakodin hyvässä hoidossa. Lyhyen sairau- den uuvuttamana Pirjo siirtyi rauhallisesti tuhansien tähtien hotelliin.

Seija Helenius

(kuva: Pirjo Tenholassa, kuvaaja Seija Helenius)

Hilkka Linnea Orrensalo

29.5.1927 – 11.4.2025

Tiedotustoimikunnan entinen jäsen, Hilkka Orren- salo kuoli tänä keväänä. Hän teki elämäntyönsä Turun kaupungin palveluksessa kotiaavustajana. Työväenopistolla hän oli pitkään mukana toverikun- nan, sittemmin opistolaisyhdistyksen toiminnassa. Hilkka oli mukana yhdistyksen johtokunnassa, teat- terikäyntien järjestäjänä, huvitoimikunnassa, retkei- lytoimikunnassa ja tiedotustoimikunnassa. Hän oli tekemässä Tiedokas –lehteä vielä 10 vuotta sitten ja allekirjoitti aina juttunsa nimimerkillä H.L.O.

Kun työväenopistolla vielä oli oma johtokunta, toimi Hilkka siellä SDP:n edustajana.

Kesäkot Tenhola Ruissalossa oli Hilkalle ja hänen puolisolleen Pentille tärkeä paikka, jossa asuttiin asuntovaunussa. Siellä oli viljelypalsta ja Ruissalon metsissä hyvät sienipaikat.

Seija Luoto

(kuva Hilkasta, kuvaaja Minna Orrensalo)

Tiedonjyviä Tammiseminaarista

Rehtorit Cecilia Hindersson (Åbo svenska arbetarinstitut), Sanna Orusmaa (Turun suomenkielinen työväenopisto) ja Sannaleena Härkönen (Auralan kansalaisopisto) toivottivat yhteistuumiin osallistujat tervetulleiksi seminaariin. Kuva Mika Tammenkoski.

Kansalaisopistojen liitto (KoL ry) järjesti vuosittain pidettävän Tammiseminaarin Turun työväenopistossa 30-31.1.2025. Seminaari oli tarkoitettu kansalaisopistojen johdon lisäksi kaikille opistojen kehittämisestä kiinnostuneille. Siihen osallistui noin 150 henkilöä ja sitä oli mahdollista seurata myös nettiyhteyden välityksellä.

Seminaarin pääteema oli kansalaisopistojen tulevaisuus. Aihetta käsiteltiin mm. opistotoiminnan järjestämisen, kuntien uusien tehtävien sekä perus- ja kansalaistaitojen näkökulmasta. Esitelmien lisäksi tarjolla oli kahdeksan eri aiheista työpajaa. Niistä sai valita kaksi, joihin osallistua.

KoL:n puheenjohtaja Sannasirkku Autio avasi seminaarin kertoen, että kansalaisopistot ovat suomalaisen koulutusjärjestelmän huippuinnovaatio vuodelta 1899. Hän nimesi opistot sivistyksen sammoksi. Koulutuksella on jatkossakin suuri tarve, sillä PIAAC-tutkimuksen (2024) mukaan Suomessa on yhä noin 310 000 työikäistä aikuista, joiden perustaidot ovat heikot. Niiden vahvistamiseen pyritään valtakunnallisen kansalaistaitohankkeen avulla. Sivistysbarometrin

(2024) mukaan noin 80 % suomalaisista pitää kansalaisopistoja jokseenkin tai erittäin tärkeänä koulutusmuotona läpi elämän.

Turun kaupungin apulaispormestari Piia Elo nosti kansalaisopistojen tärkeyden esiin yhteisöllisyyden, osallisuuden ja elämänmittaisen kehittymisen mahdollistajana. Hän haastoi kaikki tahot rakentamaan eheämpää ja elinvoimaisempaa yhteiskuntaa.

Turun kaupungin strategiajohtaja Timo Elo esitteli Suomen väestön ja eri alueiden kehitystä. Kaupungistuminen jatkuu, väestö- ja ikärakenne muuttuvat sekä maahanmuutto ja monikielisyys lisääntyvät. Lisäksi hyvien liikenneyhteyksien ja korkeakoulujen sijainnin välinen keskinäisriippuvuus korostuu. Tämä lisää eroja maan eri osien välillä ja maakuntien sisällä. Nykykehitys vaatii kaikilta kansalaisopistot mukaan lukien jatkuvaa sopeutumista ulkoisen toimintaympäristön muutoksiin.

Turun kaupungin hankepäällikkö Niina Salonen ja Linnasmäen opiston pedagoginen rehtori esittelivät JOE-hanketta (jatkuvan oppimisen ekosysteemi).

Heidän mukaansa vapaan sivistystyön rooli voisi olla työikäisten työttömien koulutus- ja osaamistason nostamisessa nykyistä vahvempi. JOE-hanke kokoaa yhteen maakunnan oppilaitokset ja muut toimijat kehittämään osaamista yli oppilaitos- ja kuntarajojen. Hankkeen avulla voidaan edistää työllistymistä, työssä pysymistä ja uralla etenemistä.

Toimitusjohtaja Jenni Airaksinen Kunnallissalan kehittämissäätiöstä valotti kuntien tulevaisuutta. Kunnan tehtävä on tukea hyvinvointia, johon kuuluvat materiaallinen hyvinvointi, itsensä toteuttaminen ja sosiaaliset suhteet. Tärkeää on tukea myös kuntien elinvoimaa ja osallisuutta, joilla on kiinteä yhteys kuntalaisten hyvinvointiin. Näin luodaan kaikille parempaa yhteiskuntaa elää, asua ja yrittää. Työllisyyspalvelujen ja maahanmuuttajien kotouttamispalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle vuoden 2025 alussa aiheuttaa kunnille lisähaasteita.

Tutkimuspäällikkö Johanna Ollila Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta käsitteli aikuisopimisen tulevaisuutta. Kansalaisopistojen tehtävänä hän näki tärkeäksi panostaa omaehtoiseen oppimiseen, yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen. Haasteina ovat mm. ympäristön muutokseen sopeutuminen ja epätoivon estäminen vähemmistöjen kansalaistaitoja vahvistamalla. Ollila painotti myös kohtuullisuustaitojen tärkeyttä matkalla kohti kestävästä tulevaisuudesta. Niihin kuuluvat kehon ja mielen tasapaino, kriittisyys kulutusvalinnoissa, ihmissuhteiden vaaliminen, itsensä kehittäminen, yhteisten asioiden edistäminen sekä taloudellinen kohtuullisuus eli tarpeiden ja toiveiden eron ymmärtäminen.

Turun työväenopiston opistolaisyhdistyksen jäsenet hoitivat talkootyönä osallistujien vaatesäilytyksen. Kuvassa Anneli Aalto (vas.), Pirjo Turpeinen, Marianne Klemelä ja Reijo Nurmela. Kuva Pirjo Haapala.

Professori Lauri Nummenmaa Turun yliopistosta valaisi aivojen, kehon ja stressin välistä yhteyttä. Keho toimii rajapintana ulkomaailman ja ihmisen välillä. Sen toimintojen muutokset voivat ilmetä mielen toimintahäiriöinä kuten stressinä ja ahdistuksena ja jopa sydän- ja verisuonisairauksina. Stressi ja ahdistus ovat anatomisen hermoston ylivireystiloja. Liikunta, kosketus, seksi, musiikki ja muut taiteet rentouttavat elimistön itse tuottamien opioidien kuten endorfiinien välityksellä. Myös tunnepäiväkirjan kirjoittaminen vähentää kielteisiä tunteita, sillä sanoittaminen tukahduttaa tunteiden voiman.

Rehtorit Risto Jaakola (Kaarinan kansalaisopisto) ja Cecilia Hindersson (Åbo svenska arbetarinstitut) kertoivat ILO OPPIA! -opistoverkostosta. Se kehittää alueellista opistotoimintaa sekä järjestää koulutus- ja infotilaisuuksia. Varsinais-Suomessa siihen kuuluu 10 opistoa. Verkostoyhteistyö koetaan jatkossakin hyödylliseksi.

Turun työväenopiston kahvila Cafe Dominic hoiti erinomaisesti tavanomaista suuremman ruokailijamäärän muonituksen koko seminaarin ajan.

Turun kaupungin vastaanotto pidettiin Scandic Hamburger Börsissä. Tervehdyspuheen piti kasvatus- ja opetusjohtaja Timo Jalonen. Tilaisuus tarjosi hyvän mahdollisuuden tutustua eri puolilta Suomea saapuneisiin osallistujiin.

Paula Hakala

Lida ja marionetti.

Elävät nuket, lidan luova nukkepaja kutsuu

Elävät nuket -kurssin vetäjä Lida Vantta-
ja, kerro lyhyesti itsestäsi.

Olen toiminut nukketatterin parissa n. 30 vuotta, painotuksena nukkerakennus. Teen nukkeja omiin esityksiin ja tilauksesta teattereille ja työryhmille. Olen myös lavastaja ja valmistan esityskokonaisuuksia käsikirjoittamisesta esiintymiseen saakka. Toimin nukkerakennuksen opettajana esim. Turun Taideakatemiassa, täällä Työviksellä ja minulta voi tilata kursseja, minne vaan. Nukketatteri on monipuolinen laji, jossa käytetään kaikkia mahdollisia visuaalisia elementtejä ja esitystekniikkaa. Niinpä olen opiskellut nukkerakennuksen lisäksi mm. valo- ja äänisuunnittelua, puvustamista, hie-
man käsikirjoitustakin.

**Voisi kuvitella, että nukettajalta ”vaaditaan” mm. mielikuvitusta, muttamitä muita taitoja tulisi omata, vai voisiko esim. meikäläinen tulla kurssille, vaikka on peukalo keskellä kämmen-
tä?**

Kaikki, joilla pysyy työkalut käsissä voivat osallistua tunneille, aiempaa kokemusta ei tarvita. Kurssille tullaan oppimaan uutta, ja jokainen tekee oman tasonsa mukaan. Kurssilla on monivuotisia konkareita, jotka luonnollisesti etenevät vähän omassa tahdissaan, mutta ensikertalaisten kanssa lähdetään lempeästi perusteista liikkeelle. Toki kiinnostus tai vähäinenkin kokemus käsillä muotoilusta tai muista taideharrastuksista helpottaa liikkeellelähtöä.

Kurssin kevään 2025 teemana oli marionetit. Onko marionetin ohjaaminen vaikeaa niin, että se saadaan jäljittelemään ihmisen tai eläimen liikkeitä? Vai tekeekö harjoitus mestarin?

Marionetti on ns. kuningaslaji ja vaatii paljon treeniä nukettajaltaan. Yleensä nuketuksen opettelu alkaa yksinkertaisista pöytäteatterinukeista. Marionetit ovat haastavia, koska nukettaja ei ole suorassa kontaktissa nukkeen, vaan operoi hentojen lankojen välityksellä. Taitava nukettaja saa kuitenkin ihmeitä aikaan ahkeran harjoittelun kautta. Suomessa marionetti on harvinainen nukketyyppi esityksissä, meillä ei ole traditiota sen käyttämisessä. Ne ovat esineinä kuitenkin hurjan kauniita - siksi tartuimme haasteeseen ja valmistimme tänä lukukautena marionetin. Ensi kerralla tekniikka on joku muu, mistä oppilaat innostuvat.

Puu ja puumassaa käytetään niin marionettien kuin sauva- ja pöytäteatterinukkien valmistamisessa. Mitä muita materiaaleja pääsääntöisesti käytetään?

Materiaalien kirjo on valtava nukkerakennuksessa! Useimmat matskut löytyvät rautakaupasta, mutta myös kirppareilta ja luonnosta voi löytää hienoja materiaaleja. Lähes mitä vaan löytäänsä voi hyödyntää. Nukkekurssilla opitaan myös paljon erilaisista liimoista ja niiden käyttötarkoituksesta, jopa ekologisen liiman valmistamisesta.

**Kurssilla käytetään myös paljon eri työkaluja ja koneita, kuten mm. erilaisia porakoneita. Kuu-
lostaa siltä, että myös tekninen ajattelu ja insi-
nööritaidot kehittyvät samalla! Tekninen luokka onkin edellytyksenä kurssin pitopaikaksi. Mainitse muutama muu kone ja laite, joita pääsääntöisesti käytätte.**

Käytämme pääasiassa ihan tavallisia käsityökaluja, erilaisia sahoja ja veitsiä. Akkuporakoneella päästään pitkälle, mutta koska kurssi pidetään puuverstaalla, hyödynnämme sen tarjoamia koneita kuten vannesahaa, lehtisahaa, hiomakonetta ja pylväspora-
konetta.

Mitä kuuluu nukketatterimaailmaan tänä päivänä? Miten näet senkehityksen ja tulevaisuuden. Voidaanko jopa mennä niin pitkälle, että nykyään niin paljon puhuttua tekoälyä voisi ajatella käytettävän nukketatterissa, vai voisiko se sen ihanan charmin mennessään, mikä nukketatteriin liitetään?

Ainakin pääkaupunkiseudulla ja Turussa nukketatteri voi verrattain hyvin, kiitos kattojärjestömme ja suuren tukemme Aura of Puppets Turussa, Helsingissä toimii Metropolitan Puppets. Pääasiassa Turun Taideakatemiasta aikoinaan val-

Sini ja Metsänhenki.

Liris ja hybridikani.

Ana ja Pikku Myy.

Milla veistää ballerinan jalkaa. Kuva lida Vanttaja.

mistuneet ovat vieneet lajia ympäri Suomea, esim. Rovaniemellä vaikuttava Jose Salo pitää huolta Lapin nukketatteritarjonnasta. Nukke-teatteritaiteilijat toimivat aktiivisesti ja valmistavat esityksiä, joilla kierretään lähipaikkakunnilla ja kauempanakin, niin kauan kuin tilauksia tulee.

Hallituksen asettamat säästötoimenpiteet vaikuttavat supistuneiden apurahoitusten vuoksi kuitenkin paljon. Helppoa ei ole leivän saanti tässä kuin ei muillakaan taideoilla. Uskomme kuitenkin alaamme ja siihen, että vaikeat ajat ovat vielä joskus ikävä muisto vain. Mielestäni taide on ihmiselle perustarve. Elämä olisi ankeaa, tyhjää ja ilotonta ilman sitä. On surullista, että harvat lapset enää pääsevät katsomaan esityksiä, koska kouluilta on evätty määrärahat ja perheiden kukkarot ovat tiukilla. Teatterissa käynti ei saisi olla luksusta, esityksen arvoa lapselle ei voi rahassa mitata.

Lämmin suositukseni kaikille vanhemmille ja esim. kummeille: älkää ostako lapselle lahjaksi turhaa tavaraa nurkkiin kertymään, vaan viekää hänet sen sijaan katsomaan upeita ammattilaisten tekemiä nukketatteriesityksiä! Se voi olla unohtumaton elämys, lahja, joka ei ikinä unohdu.

Tekoäly on nukketatterista ymmärtääkseni vielä askeleen päässä, enkä usko sen olevan uhka lajille. Toki käsikirjoittamiseen senkin käyttö voi jo liittyä, kuka tietää. Tämä laji on kuitenkin niin konkreettista käsityöläisyyttä ja fyysisyyttä, ettei AI:lle ehkä löydy sopivaa kohtaa iskeä kiinni, ellei sitten äänimaailman tai markkinoinnin suunnittelussa.

Mutta nukkeja tulevat aina valmistamaan ja liikuttamaan oikeat elävät ihmiset, elävälle yleisölle, siinä sen ihme ja ihanuus!

Elävät nuket jatkuu taas syyslukukaudella. Tervetuloa lämpimästi ja ennakkoluulottomasti, meillä on täällä tosi kivaa!

*Marianne Klemelä teksti
Reijo Nurmela kuvat*

lida ja Milla käyttävät pylväsporakonetta.

Runokurssilaisilta

Ruma runo

Niistän, nuha kirveltää sieraimissa.
Loskakuraa tursuaa jokaisella raskaalla askeleella,
kostea, jäinen viima pieksee niskaa neulojen lailla.
Päässä soi pirullisen, ivallisen ja
murhanhimoisen sodan laulu.
Tukin korviani, mutta laulu ei hellitä,
ennen kuin kerään siitä pallon
ja tuuppaan sen viereeni kurapolulle pyörimään.
Loka roiskuu askelissa, hämähä hiipii, sataa
ja niistän taas hiljaa.

- T. W-L -

Haikupari

1.
Kevään väri nyt
Keltaa kultaa näkyviin
kesän odotusta

2.
Puron solinaa
kevät kertoo tulostaan
pian saapuu kesä

- T.W-L -

Oodi korvalehdelle

Oi sinä lehtien lehti.
Kauttasi kuulen sulosoinnut ja kakofoniat.
Heinäsiirran siritykset ja ambulanssin sireenit.
Kesän äänet, veden loiskaisut,
merituulen ujelluksen, lokkien kirkunan.
Talven äänet, lumen narskunnan,
räystäältä tippuvan veden iloisen rytmiikan.
Kun peitän korvani kuulen veren kohinan sisälläni,
oikeassa korvassa alkavan tinnituksen äänen.

Kristina Packalen, 2024

Kaljaasi Ansio. Kuva Vesa Simonen.

Kohti Maakallaa

Matkalla Turusta Kalajoelle ja takaisin tutustuimme arjen sankareihin, joiden ansiosta maassamme on niin paljon museoita. Kristiinankaupungissa vierailimme museossa Carlsro, joka on keräilijä Åke Weckmanin (1909–1989) saavutuksia. Ammatikseen hän jakoi vettä hevoskärryillä. Kaupunkiin saatiin vesijohdot vasta 1960-luvulla. Weckström kulki pitkin kaupunkia ja keräsi talteen kaiken mitä arvosti. Hän kävi ahkerasti myös huutokaupoissa. Säästelijänä miehenä hänellä oli varaa ostaa 1960-luvulla huutokaupasta satumaisen kaunis, järven rannalla oleva Villa Carlsro, jonne hän sijoitti esineet ja aloitti museotoiminnan. Carlsron, ”Carlin rauha” oli alkujaan kauppaneuvos ja laivanvarustaja Carl Alfred Carlströmin kesähuvila, jonka on piirtänyt arkkitehti Fredrik Thesleff 1800 – luvun lopulla.

Uusikaarlepyyssä tapasimme keräilijä, kirjakauppias Josef Herlerin (1886–1968). Hänkin haaveili esineineen museosta, ja perusti jopa museoyhdistyksen auttaakseen museon perustamista. Museo avattiin 1953. Herler oli opiskellut Saksassa teatteriohjausta ja häntä kiinnosti erityisesti puvut. Hän keräsi talteen esityksissä käytettyjä asusteita. Osa puvuista on ulkomailta. Varakkailta perheillä oli varaa lähettää tyttärensä Eurooppaan opiskelemaan, ja he toivat tulijaisena upeita pukuja.

Varsinainen Uudenkaarlepyyn kohteemme oli Lapuan joen varrella si-

jaisteva Kuddnäs, satusetä Zacharias Topeliuksen lapsuudenkoti. Museon erikoisuutena voin mainita kehdon alla olevan n. 10 cm korkean laatikon, joka täytettiin heinillä, jotta kehtoon ei hohkaisi lattian kylmyys.

Yö Kalajoella oli ainakin merinäkömä huoneen valitsijoille elämys. 3.5 km:n pituinen hiekkaranta houkutteli useamman ilta- tai aamukävelylle. Aamupäivällä matkasimme Kaljaasi Ansiolla Maakallaan. Muualla Suomessa satoi, mutta meille aurinko paistoi ja meri oli lähes täysin tyyni. Olisi voitu mennä, vaikka Ulkokallan majakalle (Ulko- ja Maakalla muodostavat Kallankarit), jos meillä olisi ollut pienempi alus. Mutta nyt olemme kaljaasissa, joka on talkoovoimin rakennettu, ”jäljennös” vuonna 1891 rakennetusta kaljaasista.

Maakalla näkyy.

Maakallan 1780 rakennettu puukirkko.

Hylkeenpyytäjän evässäkki.

Uutta Ansiota rakennettiin nelisen vuotta, vesillelasku tapahtui 2011. Alus on upea talkoovoimien taidonnäyte. Idea hankkeeseen syntyi pikkuisen kuin sattumalta, kun Plassin Kyläyhdistys mietti, että mitähän merkittävää he voisivat tehdä.

Kaljaasin henkilökunta (talkoovoimia) kruunasi päivämme Maakallassa, joka omine 1771 peräisin olevineen satamajärjestyksineen on rauhallinen elämys. Hamina-ordning antaa Kallankarien asukkaille oikeuden päättää omista asioista. Itsehallinto on tuonut joustavuutta hoitaa asioita, jopa talojen maalauksesta päätetään Karikokouksessa. Kallankareilla asui aikoinaan satoja kalastajia ja hylkeenpyytäjiä perheineen, järjestyksen piti säilyä. Saaressa on kirkko, museo, näkötorni ja vierasmaja, jossa voi hädän tullen yöpyä. Kirkon penkit olivat kyllä todellinen piina istua... tai ei niissä istuttu, vaan oltiin polvillaan; takamus pikkuisen kymmensenttisellä laudalla ja polvet toisella, alempana olevalla kymmensenttisellä.

Kalajoelta ajoimme merimatkan uuvuttamana useiden pienten saarien läpi Luodon saariin, ja olimme kiitollisia, että meillä on hyvä Petri kuljettajana. Tyynelän Tontut, kukkaloisteinen punamultarakenusalue hämmensi ihastuksesta lähes jokaisen. Tyynelän Paratiisi olisikin ollut oiva nimi. Punamullatuista rakennuksista löytyi talonpoikaishuonekaluja, poh-

janmaan tekstiilejä, persoonallisia erikokoisia tonttuja, kappeli, meri- ja lelumuseo...

Vaasa tutuksi kierroksella tutustuimme Mustasaaren kirkkoon, Alvar Aallon puistoon, Huutoniemen kirkkoon, Raippaluodon kylään ja tietysti ajettiin Suomen – ei enää – pisintä siltaa.

Vaasan Pohjanmaan museon kautta tutustuimme lisää keräilijöihin. Museon toisessa kerroksessa on lääkäri Karl Hedmanin (1864–1931) ja hänen puolisonsa Elin Hedmanin keräilyarteita. Eipä ollut meistä kukaan ennen nähnyt posliiniastiaa, jossa kasvatettiin tulppaneja. Euroopassahan oli suuri tulppaani villitys 1500–1600 vaihteessa. Museon naivistisen taiteen näyttely ihastutti, esillä oli mm. Inkeri Julkusen töitä. Museon alakerrassa oli Terranova – luonnontieteellinen näyttely, jossa ihmettelin hylkeenpyytäjien veneessä olevaa ison rahin tapaista esinettä. Se on kuulemma eväitä varten oleva ”säkki”. (kuva)

Pirjo Haapala teksti ja kuvat

Karkkila kutsui ja koukutti

Turun työväenopiston opistolaisyhdistyksen Kulttuuri- ja retkeilytoimikunta järjesti matkan Karkkilaan 27.5.2025. Matkasimme sinne bussilla yli 50 henkilön joukolla vehreiden kumpuilevien maisemien halki. Karkkila sijaitsee Uudellamaalla noin 120 kilometrin päässä Turusta.

Perillä meitä luotsasi museonjohtaja Tommi Kuutsa kolmen oppaan avustamana valottaen Karkkilan historiaa. Korkeakosken (ruotsiksi Högfors) partaalle perustettiin vuonna 1824 malmin jalostamista varten Högforsin masuuni. Karkkila kasvoi vuosien myötä sen ja muiden tehtaiden ympäristöön. Karkkilasta tuli kaupunki vuonna 1977. Siellä asuu nykyisin noin 8400 henkilöä. Karkkila tunnetaan lähinnä elinvoimaisesta ruukkialueesta, mutta myös kuohuvista koskistaan.

Karkkilan nimen arvellaan oleva peräisin germaanispe- räisestä miehen etunimestä (Gericke, Kercho tai Gar- ko) tai sitten vuosisatojen takaisen Karkin tilasta (ei siis karkeista, niin kuin olin olettanut).

Yksi retkemme kohteista oli ruukkimuseo Senkka, joka on valimoteollisuuden historian erikoismuseo. Siihen kuuluvat työläismuseo (ulkoilmamuseo), valimomuseo ja masuuni. Ne esittelevät asukkaiden elämää kotoisissa askareissaan sekä työtä sulan metallin äärellä.

Ruukin tehdasmiljöö tutuksi

Aluksi olimme työläismuseossa ”Kyllä Öhmanska tietää” -opastuskierroksella. Milla Malmberg eläytyi vii- larin vaimon rooliinsa eläväisesti 24 vuoden kokemuk- sella. Hän puhutteli meitä ja esitteli taloja ikään kuin olisimme alueelle muuttavia uusia asukkaita. Tämä teemaopastus antoi havainnollisen kuvan ruukkilaisten asumisesta ja elämänmenosta valimon toimintavuosina 1850–1960.

Alueen talot oli sisustettu kuvaamaan asumisoloja eri aikoina. Mielenkiintoinen oli esimerkiksi punainen kah- den työläisperheen talo. Sen asunnot olivat samanlaiset, mutta niiden sisäänkäynnit olivat talon vastakkaisilla puolilla. Asuntojen välisessä seinässä oli luukku, jonka

”Öhmanska” johdatti ryhmämme värikkäästi 1920-luvun tunnelmiin teemaopastuksen keinoin. Kuva Seija Luoto.

kautta asukkaat voivat vaihtaa ajatuksia tai lainata luukun kautta vaikkapa suolaa.

Valimomuseon ja Galleria Bremerin antia

Valimomuseo sijaitsee Joseph Bremerin (tehtaan ruukinpatruuna vuosina 1838–1874) rakennutta- massa puutalossa. Siellä esiteltiin valimotyöstä kertovia käsityökaluja, koneita ja laitteita sekä niiden toimintaa. Näimme siellä ruukin vanhoja valutuotteita kuten kamiinoita, liesiä, hautariste- jä, patoja, pannuja ja silitysrautoja. Niitä oli esillä monipuolinen kokoelma 200 vuoden ajalta.

Suomen teollisen muotoilun kärkinimi Antti Nurmesniemi työskenteli Högforsin suunnittelijana vuosina 1958–1970. Moni muisti nähneensä hä- nen suunnittelemansa emaloidun valurautapadan, Siro-puulieden tai Högforsin lämmityskattilan

lapsuudenkodissaan.

Valimorakennuksen yläkerrassa sijaitsee Galleria Bremer, joka toimii vaihtuvien näyttelyjen tilana. Siellä ihailimme taidemaalari Ilmari Huitin ja kuvataiteilija Hannu Palosuon taidokkaita teoksia.

Mahtava masuuni

Kosken partaalla sijaitsevan masuunin äärellä op-paamme kertoi, miten raakarautaa valmistettiin vuosina 1823–1915. Masuuni oli alueen ensimmäinen tuotantolaitos, jonka ympärille Karkkilan kukoistava metalliteollisuus kehittyi. Museovirasto restauroi masuunin vuosina 1996–2000, jotta se säilyisi myös tuleville sukupolville. Valimotoiminta jatkuu edelleen Karkkilassa metallialan yrityksen Componenta Oyj:n omistamassa modernissa rautavalimossa.

Kirkkokin oli kiva nähdä

Tutustuimme myös vuonna 1781 rakennettuun pui-seen punaiseen puukirkkoon ja sitä ympäröivään hautausmaahan. Kirkon penkkien kaunis sininen väri yllätti, samoin alttaritaulun metsämaisema. Kävikin ilmi, että varsinainen alttaritaulu oli restauroitavana ja sen tilalla näkyi aitoa vihreää metsää. Ruukinpatruuna Joseph Bremerin hauta sijaitsee kirkon läheisyydessä.

Ryhmäkuva Bremerin talon edustalla. Kuva Jaakko Välttilä.

Ala-Emali ja sen helmi - Kino Laika

Matkan lopuksi kävelimme koskireittiä seuraillen Ala-Emaliin, jonne Högforsin tehdas perusti Suomen ensimmäisen emalointilaitoksen vuonna 1926. Siellä emaloitiin lähinnä oman tehtaan valurautatuotteita kuten kylpyammeita noin 50 vuoden ajan, mutta ammetuotanto lopahti energiakriisin myötä vuonna 1974. Vanha emalointilaitos saneerattiin 2020-luvulla ja siitä on tullut suosittu liike- ja kulttuurikeskus.

Ala-Emalin tunnetuin vierailukohde lienee elokuva-teatteri Kino Laika. Sen perustamisen syytä Aki Kaurismäki on kuvannut seuraavasti: ”Karkkilassa pitää olla muutakin kuin punttisali ja kirjasto”. Katsoimme Kinossa kolme hänen lyhytelokuvaansa. Kinon toinen omistaja kirjailija Mika Lähti jutusteli Kinon syntyvaiheista ja mainitsi sen baaritiskiä käytetyn lavasteena elokuvassa ”Toivon tuolla puolen”.

Matka oli antoisampi kuin olin osannut odottaa. Palasin kotiin monia tietoja, kokemuksia ja muistoja rikkaampana. Haaveena on palata Karkkilaan joskus uudelleen vaeltamaan neljän kilometrin mittainen koskireitti, jonka varrella näkee viisi upeasti kuohuvaa koskea.

Paula Hakala

Neljä västäräkin poikasta pesässään. Kuvakaappaus Autokiilan huoltovideosta. Tähän asti poikaset olivat tietämättäni matkustelleet jo moottoritienopeuksiakin. Auto oli käytössä pari kolme kertaa viikossa. Emoja ei tässä näy.

Västäräkkejä autossa

Kesäkuun 5. päivä 2024 autoni oli vuosihuollossa. Sain videon, jossa näytettiin miltä auton kunto näyttää alapäin. Renkaat, jarrulevyt, pakoputki ym. Loppuhuipennuksena näytettiin alustassa oikean takapyörän takana oleva linnunpesä. Pesässä näkyy neljä poikasta nokat ylöspäin.

Västäräkkejä olin parkkipaikalla huomannut useasti autoni lähellä maassa. Mutta mieleeni ei tullut, että ne pesivät minun autossani. Tarkemmin kuunnellen poikasten sirkutus pesässään kuului.

Asuntoni ikkunasta saatoin seurata pesintää. Ne menivät parkkipaikalla autoni alle lyhyin väliajoin. Usein toinen västäräkki lähti ja toinen tuli melkein samaan aikaan. Vaihtelivat reittiään. Tulivat eri suunnista. Saattoivat laskeutua jonkun naapuriauton viereen. Eri paikkoihin eri kerroilla. Kävelivät autojen alla loppumatkan. Petoja ja meitä ihmisiä hämätäkseen kai ne niin tekivät. Toisinaan ne laskeutuivat ensin valaisinpylvään päähän ja katselivat vähän aikaa ympäristöä.

Orava meni autoni alle. Västäräkit ajoivat sitä sitten takaa pitkin pihaa. Naapuriautojen alla käveli harakka. Sitäkin alkoivat ahdistella.

Västäräkki pesii toukokuusta elokuun alkuun. Hau-donta-aika on 10–15 vuorokautta ja pesäpoikasaika

11–16 vuorokautta. Jonkun aikaa pesän rakennuskin on kestänyt.

Emot ruokkivat poikasiaan ahkerasti pitkiä päiviä.

Sitten 12. kesäkuuta taloyhtiön kaikki autot oli pidettävä päivän pois parkkialueelta koneellisen harjauksen takia. Kävin Loimaalla. Västäräkeillä oli jo siitä matkasta kokemusta.

Tankatessani autoa Aurassa paluumatkalla, näin kahden pikkulinnun pyrähtävän pois kyydistä. Siirsin auton parkkiin käydäkseni kahvilla. Sirkutusta kuului vielä, äänitin sitä hetken kännykällä. Kävin kahvilla. Sen jälkeen autolle palatessani pesä oli hiljainen. Taisivat loput poikaset poistua kahvitaukoni aikana? Auton vieressä oli pensasaita.

Pesäpaikka oli ilmeisesti hyvä västäräkkien mielestä. Ne tekivät vielä toiset poikaset. Niiden määrää en tiedä. En onnistunut valokuvaamaan, emot vahtivat, että ei kuvata.

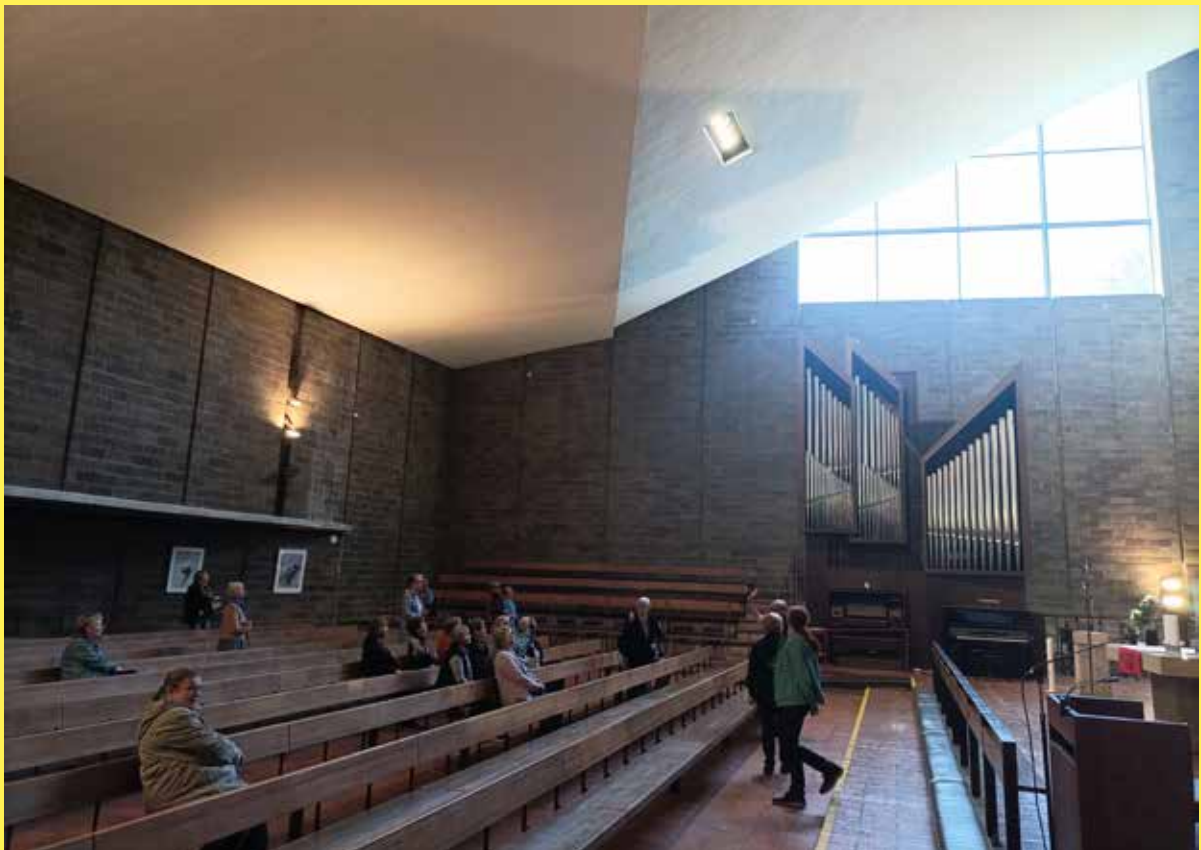
Vuonna 2025 hutikuun 16. päivä näin ikkunastani kaksi västäräkkiä kävelemässä parkkipaikalla. Lente-livät välillä ja kävelivät autojen alla. Ilmeisesti sama västäräkkipariskunta kuin viime vuonna oli siinä kat-somassa uutta pesäpaikkaa. Minun autoni tuli taas valituksi.

Kolmas pesällinen västäräkinpoikasia oli miltei valmis maailmalle, kun kesäkuun 5. päivä näin autoni takapuskurin vieressä kuolleen linnunpoikasen. Neljättä pesällistä ei tullut.

Reijo Nurmela

Tutustuimme heinäkuussa Kemiönsaareen, ja siellä sijaitsevaan Kulttuuritalo Kubuun. Oppaamme valokuvaaja Ritva Kovalainen kertoi mielenkiintoisesti puihin liittyvistä kansanuskomuksista ja -myyteistä Ympäristötaiteen näyttelyssä Piha, Pyhä, Metsä, Maa. Kuvassa haltiapuu, jollainen oli useilla taloilla. Puu suojeli talon väkeä ja toimi yhteytenä edesmenneisiin. Kuva Pirjo Haapala

Huutoniemen kirkko. Kuva Pirjo Haapala.